

Юрій СТАНКЕВИЧ
кандидат мистецтвознавства,
Фірма Deloitte, Київ

СУЧАСНЕ ІНТРОЛІГАТОРСТВО В УКРАЇНІ

Нікому ще не вдалося достеменно передбачити несподівані зміни цивілізації.

За останні десятиліття у зв'язку із появою нових технологій зникло чимало предметів, які, здавалося, надовго увійшли у наше життя, проте їхнє місце зайняли інші. Наприклад, друкарську машинку витіснив принтер, фотоплівка замінена цифровою матрицею. Здавалося, поява кристалічних екранів, а потім кристалічних сторінок і доступ до віртуальних бібліотек через Інтернет витіснять і книги або видозмінять їх. Однак, незважаючи на нові форми подачі інформації, книга у її традиційному вигляді зшитого із сторінок блоку, обгорнутого обкладинкою, існує вже два тисячоліття, а оправлена у шкіряну палітурку, вона протягом багатьох століть вважається дорогою мистецькою продукцією для елітарного класу.

Представлені зразки художнього інтролігаторства в Україні за якістю виконання та присутністю на ринку можна поділити на дві групи — іноземні та вітчизняні.

Перша — це імпортовані із закордону палітурки. Найкращі з них — твори досвідчених майстрів з Італії фірми „Florentine”, які продовжують давні традиції західноєвропейського палітурництва. Вдалими є роботи наших сусідів — білоруських майстрів із міста Гродно, об'єднаних у компанію „Гук”, що наслідують традиційні орнаменти давньоруського мистецтва, поєднуючи їх із сучасними елементами [1].

Друга група — це вітчизняне інтролігаторство, добре представлене на українському ринку фірмою „Privilege”. Палітурки та інші шкіряні вироби виготовляють також видавництво „Бібльос” (Львів), фірма „VIF стайл” (Дніпропетровськ), „Віма”

(Київ), „Лимар” (Косів) та поодинокі майстри, як правило, випускники художніх вузів України (Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва, Львівської національної академії мистецтв).

Із першої групи слід виділити італійську компанію „Florentine”, засновану в 1952 році. 2001 р. за свої вироби партнери фірми отримали важливу нагороду “Maestro Artigiano”, надану ССІАА (Camera di Commercio, Industria, Artigianato ed Agricoltura) [2]. Великий асортимент шкіряної продукції включає різноманітні футляри, настільні прибори для письма, фоторамки, альбоми, записники, щоденники, шкатулки для коштовностей тощо.

Для виготовлення художніх творів майстри застосовують ті ж технології та інструменти, що й століття тому. Вони володіють тими ж прийомами тиснення та декорування шкіри, що були популярними у XVI-XVIII ст. в Італії. В арсеналі інтролігаторів мають великий вибір бронзових кліше для рельєфної роботи, які дозволяють імітувати репродукції стилів ренесансу та бароко. Майстри фірми „Florentine” виготовляють досконалі копії палітурок періоду ренесансу бароко та класицизму, застосовуючи основні техніки блінтового та золототиснення [3].

Можна помітити, що флорентійські майстри інтролігаторства не винайшли нових художніх композиційних форм чи стилістичних особливостей, які виділяли б сучасне шкіряне палітурництво за своїми характерними ознаками, а наслідують кращі класичні традиції. В цьому легко побачити економічну вигоду, адже копії відомих італійських інтролігаторів XVI-XVIII ст. відомі в світі і, звичайно, сприймаються та реалізуються набагато краще, ніж сучасні експериментальні роботи. Як приклад, шкіряні твори фірми „Florentine” добре продаються не тільки в Києві, а й у Москві. Звичайно, ціни на їхню продукцію в Україні у два рази вищі, ніж на батьківщині, в Італії. До слова, середнього розміру шкіряний альбом коштує приблизно 1500 гривень.

За останнє десятиліття художнє шкіряне палітурництво почало відновлювати в Україні. Причиною цьому став попит

на шкіряну продукцію сувенірного характеру та поява на українському ринку вже згаданих закордонних виробів інтролігаторства. Це, в свою чергу, стимулює українських майстрів-інтролігаторів виготовляти якісну продукцію із привізних матеріалів, яка була б конкурентно здатною.

Асортимент інтролігаторської продукції складається із сувенірних та ексклюзивних оправ для подарункових видань книг, а також альбомів, папок, обкладинок для привітальних листів та похвальних грамот. Окремо слід виділити дрібну тиражовану інтролігаторську продукцію, зокрема, обкладинки записників, документів, гаманці, футляри та шкатулки.

У дизайні інтролігаторської продукції переважає наслідування елементів історичних стилів (ренесанс, бароко, класицизм, модерн та ін.), але зовсім не використовуються традиційні прийоми декорування інтролігаторських виробів. Основні техніки оздоблення — золототиснення та блінтове тиснення на шкірі. Золототиснення використовується рідше, ніж блінтова техніка тиснення, оскільки сама технологія складніша і потребує якісно підготовленого матеріалу. Як правило, золототиснення використовується у шрифтах та як лінійне декорування по контурах. Блінтова техніка представлена багатше. При ній використовують рельєфне тиснення, глибоке тиснення, фарбування шкіри. Твори декорують рослинними композиціями, фігурами тваринного світу, медальйонами та каменями із портретами визначних осіб та ін.

Особливо характерним у декоруванні шкіряних виробів є використання кліше, які заповнюють поверхню орнаментом за один прийом тиснення. Відмову від застосування окремих штампів для тиснення пояснює виготовлення тиражованої інтролігаторської продукції під реалізацію та вдосконаленням технології тиснення.

Авторська майстерня „Privilege” у Києві виготовляє сувеніри та бізнес-аксесуари із натуральної шкіри, які вирізняються доброю технікою виконання та великим асортиментом. Шкіряні вироби цієї майстерні представлені у дорогих сувенірних

салонах за цінами вище середніх, що майже дорівнюють цінам фірми „Florentine”, поступаються їй технікою виконання та асортиментом продукції. Твори майстерні „Privilege” виконані у блінтовій техніці із рельєфним тисненням, заповненим суцільним кліше. Асортимент виробів, в основному, призначений для туристів та покупців, готових віддати за діловий щоденник формату А-4 у шкіряній обкладинці із тисненням 500 гривень. Основні сюжети тиснення — це рельєфні зображення визначних архітектурних пам’яток Києва, медальйони з потребами визначних осіб, біблійні та історичні сцени [4]. Із оригінальних творів цієї майстерні слід відзначити рельєфні декоративні тарілочки та шкатулочки для коштовностей. Фірма „Privilege” займає вагомe місце в сучасному художньому оздобленні шкіри, але, на жаль, не представляє традиційної школи інтролігаторства.

Львівське видавництво „Бібльос” займається дрібно тиражованим виготовленням шкіряних палітурок у блінтовому тисненні та золототисненні окремих елементів, або шрифтів. У лінії представлених сюжетів не бачимо цілісності чи наслідування традиційного художнього палітурництва, зате її відзначає новаторство композиційних рішень [5]. Через відсутність добре налагодженого технологічного процесу та дорогих матеріалів виробництва „Бібльос” поступаються таким фірмам, як „Florentine” та „Privilege”. Це пояснюється і відсутністю інтролігаторської школи.

Доречно пригадати, що в другій пол. XVIII ст. у палітурні Києво-Печерської Лаври налічувалося близько 30 осіб, обсяг випуску опрацьованих книжок сягав понад три тисячі в рік. Твори лаврських палітурників із характерною фігуративною іконографією ширилися і на території Росії. Мистецтво опрацьовання книг у XVII–XVIII ст. на українських землях розвивалося в спільному європейському руслі інтролігаторства, підлягаючи впливам художніх стилів – барокко, класицизму, модерну тощо. Майстрами створено унікальні композиції шкіряних палітурок, які суттєво відрізнялись від західно-європейських. Їх основні принципи ґрунтувалися на національній мистецькій

традиції. Львівські твори шкіряного палітурництва стилістично відрізняються від німецьких і польських, дещо успадкували з візантійської та італійської традиції. Ренесансна рослинна орнаментика на шкіряних оправах львівських майстрів була одним із перших ознак нового стилю в Україні. Однак з середини XIX ст. настає період згасання художньої обробки шкіри, що тривав до XX століття [6].

Сучасне художнє інтролігаторство в Україні представлене вітчизняними та іноземними фірмами. За останнє десятиліття засновано кілька нових українських майстерень, які виготовляють різноманітну шкіряну продукцію. В основному, у виробках українських майстрів відсутня традиційна мистецька школа оздоблення, оскільки продукція орієнтована на масового покупця сувенірів.

Поява іноземних зразків інтролігаторства на ринку та збільшення попиту на шкіряну сувенірну продукцію послужили основними чинниками відродження інтролігаторської майстерності в Україні за останні кілька років. Можливо, в майбутньому це створить передумови для відновлення вітчизняних інтролігаторських осередків в Україні і дозволить сприймати книгу не лише, як тиражований продукт, але як витвір мистецтва.

1. < www.guk-a.com >

2. History//<www.florentia-arte.it>

3. Quality// <www.florentia-arte.it>

4. <www.privilege.ua>

5. <www.biblios.com.ua>

6. *Станкевич Ю.* Стилістичні особливості українського шкіряного палітурництва XVI – поч. XX ст.//Мистецтвознавство'03:Науковий збірник. – Львів, 2004.

Yuriy Stankevech

Ph.D. in the History of Arts

Firma Deloitte. Kyiv

Contemporary leather bookbinding in Ukraine.

The article presents a current review of the contemporary leather bookbinding in Ukraine. The art of the bookbinding started

to reestablish in Ukraine during last ten years after the decay on the beginning of XX century. The demand on the souvenirs market during last few years and penetration from abroad of the artistic bookbinding has an influence for renewal process in Ukraine.